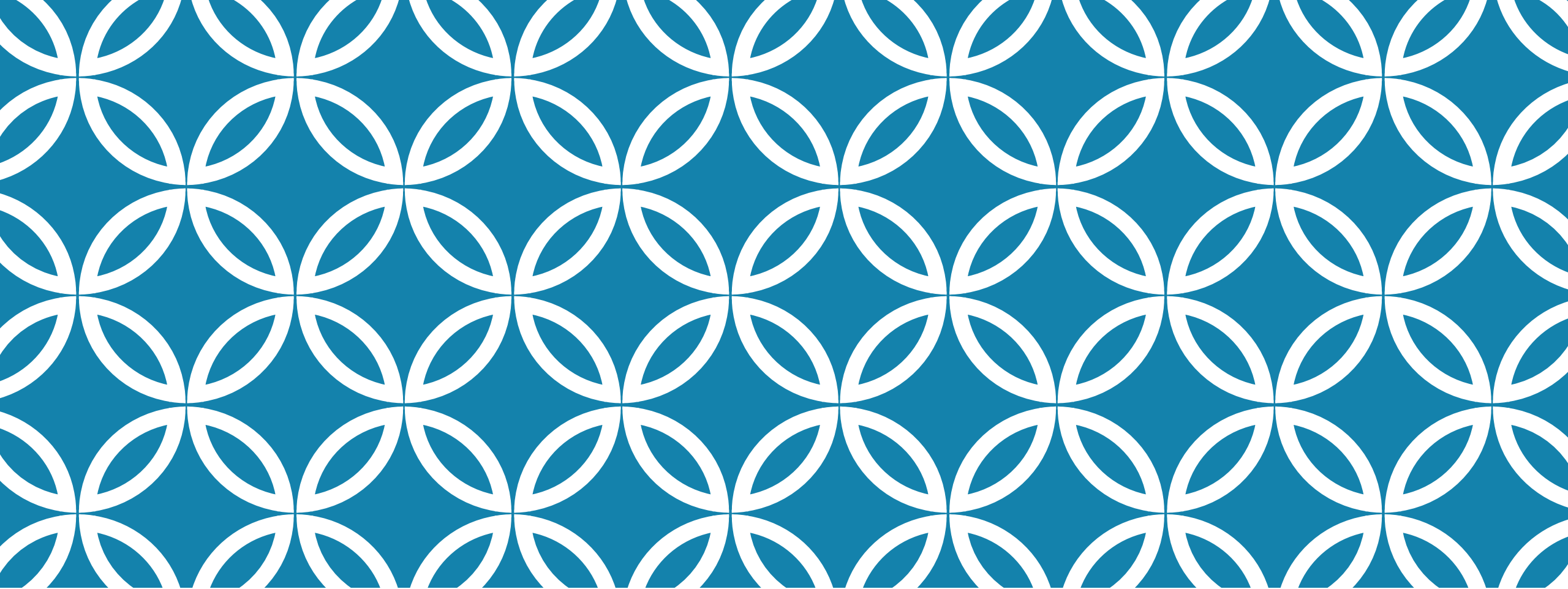

การนำเสนอการศึกษาดูงานต่างประเทศของ
ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐ 튀ร์เคีย และ
ศาลสูงสุดพิเศษแห่งสาธารณรัฐเฮลเลนิก

รณกรณ์ บุญมี

รองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษาและนิติการ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ประเด็น

1. ภาพรวมระบบตุลาการทู้เคียและบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญทู้เคีย
2. ภาพรวมระบบตุลาการเฮลเลนิกและบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเฮลเลนิก
3. เปรียบเทียบความแตกต่าง

ภาพรวมระบบตุลาการตุ้รเคีย: ประเภทของศาล

1. ศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศาลยุติธรรม (ศาลฎีกา/Yargıtay เป็นศาลสูงสุด)
3. ศาลปกครอง (ศาลปกครองสูงสุด/Danıştay เป็นศาลสูงสุด)
4. ศาลวินิจฉัยเขตอำนาจศาล
5. ศาลเลือกตั้ง
6. ศาลตรวจเงินแผ่นดิน

ศาลรัฐธรรมนูญไทย (ANAYASA MAHKEMESI)

- ❑ การก่อตั้ง: ก่อตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญปี 1961 เพื่อทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและหลักนิติรัฐ
- ❑ องค์ประกอบ: ประกอบด้วยผู้พิพากษา 15 ท่าน
- ❑ คุณสมบัติทั่วไป: ต้องมีอายุเกิน 45 ปี และเกษียณเมื่ออายุ 65 ปี (วาระการดำรงตำแหน่ง 12 ปี)

ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่เคย

รัฐสภาแห่งชาติที่เคย เลือก 3 ท่าน

1. 2 ท่านจากผู้สมัคร 3 ท่านที่เสนอโดยศาลตรวจเงินแผ่นดิน
2. 1 ท่านจากผู้สมัคร 3 ท่านที่เสนอโดยสภานายความ จากในบรรดานายความอิสระ (ต้องมีประสบการณ์ด้านกฎหมายอย่างน้อย 20 ปี)

➤ การลงคะแนน: ใช้เสียง 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดในการลงคะแนนครั้งแรก และเสียงข้างมากเด็ดขาดในการลงคะแนนครั้งที่สอง หากยังไม่ได้ ให้มีการลงคะแนนครั้งที่สามระหว่างผู้สมัคร 2 ท่านที่ได้คะแนนสูงสุดในการลงคะแนนครั้งที่สอง

ประธานาธิบดี เลือก 12 ท่าน

1. 3 ท่านจากศาลฎีกา จากผู้สมัคร 3 ท่านที่ศาลฎีกาเสนอ
2. 2 ท่านจากศาลปกครองสูงสุด จากผู้สมัคร 3 ท่านที่ศาลปกครองสูงสุดเสนอ
3. 3 ท่านจากผู้สมัคร 3 ท่านที่สภาการอุดมศึกษา เสนอ จากศาสตราจารย์หรือรองศาสตราจารย์ ในสาขากฎหมาย เศรษฐศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์ (อย่างน้อย 2 ท่านต้องจบกฎหมาย)
4. 4 ท่านจากผู้บริหารระดับสูง (ประสบการณ์ในราชการ 20 ปี) ทนายความอิสระ ผู้พิพากษา อัยการ (ประสบการณ์ในตำแหน่ง 20 ปี) หรือผู้พิพากษาผู้รายงานของศาลรัฐธรรมนูญ (ประสบการณ์ 5 ปี)

โครงสร้างการทำงานภายใน

1. คณะใหญ่ (Plenary)
 2. แผนก (Sections)
 3. คณะกรรมการ (Commissions)
- มีตุลาการผู้รายงาน (Rapporteur-Judges) ประมาณ 150 คนช่วยงาน
 - ❖ ติดตามคำตัดสินของศาล ปรับปรุงและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับคำพิพากษาของศาล
 - ❖ แนะนำมาตรการเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในหลักนิติศาสตร์ จัดทำข้อมูลสถิติและรายงานการวิจัย
 - ❖ จัดทำ/ตรวจสอบร่างคำพิพากษา ก่อนนำเสนอต่อคณะใหญ่และแผนก เพื่อให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับแนวคำพิพากษาและถูกต้องตามหลักกฎหมาย
 - ❖ ติดตามคำวินิจฉัยของศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (ECHR) และศาลสูงสุดอื่นๆ

คณะใหญ่ (PLENARY)

- ❑ ประกอบด้วยสมาชิกทั้ง 15 ท่าน (ประธาน 1 รองประธาน 2 ตุลาการ 13)
- ❑ องค์ประชุม: อย่างน้อย 10 ท่าน
- ❑ การตัดสินใจ: ใช้เสียงข้างมากเด็ดขาด
- ❑ **ข้อยกเว้น:** ต้องใช้เสียง 2 ใน 3 ในการตัดสินใจเรื่องการเพิกถอนการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง หรือการตัดสิทธิพรรคการเมืองจากการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ

แผนก (SECTIONS)

- ❑ มี 2 แผนก เพื่อพิจารณาคำร้องเฉพาะบุคคล
- ❑ แต่ละแผนกประกอบด้วยสมาชิก 6 ท่านและรองประธาน 1 ท่าน (ยกเว้นประธานศาล)
- ❑ องค์ประชุม: 4 ท่าน โดยมีรองประธานศาลเป็นประธานแผนก

คณะกรรมการธิการ (COMMISSIONS)

- ☐ จัดตั้งขึ้นภายในแต่ละแผนก ประกอบด้วยสมาชิก 2 ท่าน เพื่อพิจารณาคุณสมบัติของคำร้องเฉพาะบุคคลว่ารับไว้พิจารณาได้หรือไม่
- ☐ ประธานแผนกจะไม่เข้าร่วมในคณะกรรมการธิการ โดยมีสมาชิกที่อาวุโสที่สุดเป็นประธาน
- ☐ การตัดสินใจ: ต้องเป็นเอกฉันท์ หากไม่เป็นเอกฉันท์ จะส่งเรื่องให้แผนกพิจารณา
- ☐ คำตัดสินไม่รับคำร้องเป็นที่สุด

อำนาจหน้าที่

1. ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย พระราชกฤษฎีกาประธานาธิบดี และระเบียบข้อบังคับของรัฐสภาผู้
เคีย ทั้งในรูปแบบและเนื้อหา
2. พิจารณาและทบทวนการแก้ไขรัฐธรรมนูญเฉพาะในรูปแบบ
3. พิจารณาข้อโต้แย้งที่ศาลอื่น ๆ ส่งมาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
4. พิจารณาคำร้องเฉพาะบุคคล
5. พิจารณาคดีเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองและการตัดสิทธิพรรคการเมืองในการได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ

อำนาจหน้าที่

6. พิจารณาคดีในฐานะศาลอาชญากรรมสูงสุด (Supreme Criminal Court/Yüce Divan) สำหรับความผิดที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ ของ:
 - ก) ประธานาธิบดี, ประธานรัฐสภาแห่งชาติตุรเคีย, สมาชิกคณะรัฐมนตรี
 - ข) ประธานตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
 - ค) อัยการสูงสุด และรองอัยการสูงสุด
 - ง) ประธานและสมาชิกของสภาผู้พิพากษาและอัยการ และศาลตรวจเงินแผ่นดิน
 - จ) ผู้บัญชาการทหารสูงสุด, ผู้บัญชาการทหารบก, ทหารเรือ, และทหารอากาศ
7. ตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการได้มาซึ่งทรัพย์สินของพรรคการเมือง และรายรับและรายจ่ายของพรรคการเมือง
8. พิจารณาคำร้องขอเพิกถอนมติรัฐสภาในการถอดถอนเอกสิทธิ์คุ้มกันทางการเมืองหรือเพิกถอนสมาชิกภาพของสมาชิกรัฐสภา/รัฐมนตรี หากถูกกล่าวหาว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับของรัฐสภา

ประเด็นที่น่าสนใจ

1. มีตุลาการผู้รายงาน ซึ่งเป็นอดีตตุลาการ/อัยการ/อาจารย์กฎหมาย ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยทั้งกลั่นกรองคดี ยกร่าง/ตรวจสอบคำวินิจฉัย รวบรวมข้อมูล และทำวิจัย
2. มีระบบรับคำร้องจากประชาชนโดยตรง (70,000 – 100,000 คำร้องต่อปี) เพื่อประกันสิทธิมนุษยชนให้ประชาชน
3. ทำระบบ **digitalised database** และใช้ **AI** ในการกลั่นกรองข้อมูล
4. การแบ่งศาลเป็นแผนก หรือคณะกรรมการ เพื่อจัดการกับปัญหาจำนวนคดี
5. โครงสร้างของคำวินิจฉัย ([ตัวอย่าง](#) หน้า 56-72)
6. ที่มาและอำนาจของตุลาการ เป็นสิ่งที่สะท้อนประวัติศาสตร์และพัฒนาการรวมทั้งความเชื่อมั่นที่ประชาชนมีต่อระบบตุลาการของแต่ละประเทศ

ภาพรวมระบบตุลาการเฮลเลนิก: ประเภทของศาล

1. ศาลยุติธรรม (Areios Pagos): ศาลสูงสุดสำหรับคดีแพ่งและคดีอาญา
2. ศาลปกครองสูงสุด (Symvoulion tis Epikrateias - Council of State): ศาลสูงสุดสำหรับคดีปกครอง
3. ศาลตรวจเงินแผ่นดิน (Elegktiko Syndrio - Court of Audit): ตรวจสอบการใช้จ่ายสาธารณะและพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการเงินของรัฐ
4. ศาลสูงสุดพิเศษของเฮลเลนิก: ศาลเฉพาะกิจ

➤ ไม่มีศาลรัฐธรรมนูญถาวร ทุกศาลมีอำนาจตีความรัฐธรรมนูญ (diffused constitutional review)

ศาลสูงสุดพิเศษของเฮลเลนิก (AN'OTATO EIDIK'O DIKASTHPIO)

- ❑ **ลักษณะเฉพาะ:** เป็นศาลเฉพาะกิจ (ad hoc court) ไม่ใช่ศาลถาวร → ดำเนินงานเฉพาะเมื่อมีกรณีความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขข้อขัดแย้งที่สำคัญ หรือเมื่อศาลสูงสุดอื่นๆ มีคำวินิจฉัยที่ไม่สอดคล้องกันในประเด็นทางรัฐธรรมนูญเมื่อพิจารณาคดีเสร็จสิ้น ศาลก็จะยุติการทำหน้าที่ลง
- ❑ **องค์ประกอบ:** ประกอบด้วยผู้พิพากษา 11 ท่าน หรือ 13 ท่าน ขึ้นอยู่กับกรณี:
 - ประธานศาลปกครองสูงสุด
 - ประธานศาลยุติธรรม
 - ประธานศาลตรวจเงินแผ่นดิน
 - ผู้พิพากษา 4 ท่านจากศาลปกครองสูงสุด (ได้รับการคัดเลือกโดยการจับฉลาก: วาระ 2 ปี)
 - ผู้พิพากษา 4 ท่านจากศาลยุติธรรม (ได้รับการคัดเลือกโดยการจับฉลาก: วาระ 2 ปี)
 - ศาสตราจารย์ด้านกฎหมาย 2 ท่าน (ได้รับการคัดเลือกโดยการจับฉลาก: วาระ 2 ปี) (เฉพาะคดีที่ต้องมีการตีความกฎหมาย คดีที่มีการตีความขัดแย้งกันระหว่างศาลคนละประเภท หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ)

อำนาจหน้าที่

1. คดีเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภา
2. คดีประชามติ
3. คดีถอดถอนสมาชิกรัฐสภา
4. ข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจศาล
5. ความขัดแย้งในการตีความกฎหมายหรือความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย
6. คดีตีความกฎหมายระหว่างประเทศ

การพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของ กฎหมาย (CONSTITUTIONAL REVIEW)

- ❖ ไม่ได้มีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยทั่วไปหรือโดยตรงเหมือนศาลรัฐธรรมนูญถาวร
- ❖ บทบาทจะจำกัดอยู่เฉพาะกรณีที่ได้มีการวินิจฉัยที่ไม่สอดคล้องกัน (**conflicting judgments**) จากศาลสูงสุดหนึ่งในสามศาลหลักเกี่ยวกับประเด็นรัฐธรรมนูญเดียวกัน (เช่น ศาลยุติธรรมตัดสินว่ากฎหมายชอบด้วยรัฐธรรมนูญ แต่ศาลปกครองสูงสุดตัดสินว่าไม่ชอบ)
- ❖ ปกติ ถ้าศาลใดเห็นว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญก็จะเสนอให้ที่ประชุมใหญ่ของศาลนั้น ๆ วินิจฉัย
- ❖ ศาลนี้จะเข้ามารวมคำวินิจฉัยเหล่านั้นให้เป็นหนึ่งเดียวและมีผลผูกพันทุกศาล รวมถึงมีผลทำให้กฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นถูกเพิกถอนในอนาคต

ประเด็นที่น่าสนใจ

1. การให้อำนาจศาลทุกศาลตีความได้ว่ากฎหมายนั้น ๆ ขัดรัฐธรรมนูญและไม่บังคับใช้กับคดี
2. การกำหนดองค์คณะของศาล SHC โดยการใช้การจับสลาก
3. การให้อำนาจคู่ความฟ้องตุลาการที่ทำคำวินิจฉัยผิดพลาด (มาตรา 99) โดยใช้ศาลพิเศษ ประกอบด้วยประธานศาลปกครองสูงสุด (เว้นแต่เป็นคดีที่ศาลปกครองสูงสุดตัดสินผิดพลาดให้ประธานศาลฎีกาเป็นประธานเอง), ตุลาการศาลปกครองสูงสุด 1 ท่าน, ผู้พิพากษาศาลฎีกา 1 ท่าน, ตุลาการศาลตรวจเงินแผ่นดิน 1 ท่าน, ศาสตราจารย์กฎหมาย 2 ท่าน, ทนายความ 2 ท่าน (จับสลากทั้งหมด)

สรุป: ลักษณะเด่น

ศาลรัฐธรรมนูญไทย

ลักษณะ: ศาลรัฐธรรมนูญถาวร

ขอบเขตอำนาจ: กว้างขวางมาก มีอำนาจตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายอย่างเต็มรูปแบบ และรับคำร้องเฉพาะบุคคลโดยตรงเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

บทบาท: เป็นผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญและคุ้มครองสิทธิบุคคล

ศาลสูงสุดพิเศษของเฮลเลนิก

ลักษณะ: ศาลเฉพาะกิจ จัดตั้งขึ้นเมื่อมีกรณีเฉพาะ

ขอบเขตอำนาจ: ค่อนข้างจำกัด เน้นการแก้ไขข้อขัดแย้งด้านเขตอำนาจระหว่างศาลสูงสุดด้วยกัน และพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในกรณีที่มีข้อพิพาทสำคัญ

บทบาท: เป็นกลไกแก้ไขข้อขัดแย้งภายในระบบตุลาการ และเป็นผู้ให้ความชัดเจนทางรัฐธรรมนูญในประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้น